

GNOP

Tien jaar later

In 1996 werd het Gemeentelijk NatuurOntwikkelingsPlan (GNOP) van Sint-Martens-Latem eenparig goedgekeurd door de gemeenteraad. In een periode waar planning nog een relatief nieuw gegeven was in kleine gemeenten, werd een jaar lang gestudeerd, geïnventariseerd, overlegd en gerapporteerd over natuur. Het was een geanimeerd proces dat leidde tot een beleidsplan van tweehonderd bladzijden. Een boeiende periode was het. In dit artikel onderzoeken we of dit plan leidde tot een dik pak papier, dat in de kast belandde en intussen bedolven is onder een dikke laag stof, of dat het integendeel toch iets heeft losgemaakt ten gunste van de natuur in dit prachtige groene dorp.

TOM EMBO

Het GNOP deelt Sint-Martens-Latem en Deurle in drie zones in: de Latemse meersen als prioritair kerngebied, Hooglatem als open ruimte met hoge ecologische kwaliteiten en de landbouwgebieden in Deurle als open ruimte met basis-ecologische kwaliteiten. Ook worden er enkele prioritaire open landschappen afgebakend. Het gaat om Veterskouter en Otegemsham met een zicht op de Ooidonkmeersen en het centraal deel van de Latemse Meersen.

Het plan detecteert de volgende hoofdknelpunten. In de eerste plaats slibt de open ruimte verder dicht, wat tot versnippering van de leefgebieden leidt. De slechte waterkwaliteit van onze waterlopen wordt als tweede hoofdknelpunt opgesomd.

In de actieplannen wordt gefocust op de uitbouw van het natuurreservaat

de Latemse Meersen en op de natuur in de woonomgeving met nadruk op Hooglatem. Het GNOP bevat ook een actieplan rond bos. Daarnaast worden enkele maatregelen voorgesteld in het kader van de soortenbescherming, is er aandacht voor het personeelsbeleid in de gemeente en werd een voorzet gegeven voor het inmiddels goedgekeurde gemeentelijk ruimtelijk structuurplan.

In dit artikel blikken we terug op 10 jaar GNOP-uitvoering in Latem mét een score per actiepunten.

Latemse Meersen: 6 op 10

Sinds de goedkeuring van het GNOP zijn zeker belangrijke stappen vooruit gezet bij de uitbouw van het natuurreservaat de Latemse Meersen. De oppervlakte die effectief een gericht natuurbeheer krijgt, is sindsdien verdubbeld. Dit kon maar slagen dankzij

de actieve ondersteuning van het aankoopbeleid van Natuurpunt kern Latem door het gemeentebestuur. Toch blijft het natuurbeheer op heden beperkt tot een kwart van het gebied. De vraag kan dan ook gesteld worden of een actievere aankooppolitiek niet moet overwogen worden om de doelstellingen uit het GNOP te realiseren.

Een tweede meevaller was de realisatie van het natuurinrichtingsproject 'Latemse Meersen'. Een team gemotiveerde ambtenaren van de Vlaamse Landmaatschappij en de afdeling natuur van AMINAL (intussen geherstructureerd tot Agentschap voor Natuur en Bos) hielpen de natuur een mooie stap vooruit. Zo werd een privé domein dat wordt beheerd door de Latemse Natuurpuntkern heringericht, met een mooi herstel van waardevolle meersenvegetaties tot ge-

volg. Vooral de afbraak van een recent, totaal misplaatste en landschapsontziende landbouwloods in de Baarle Frankrijkstraat en bijhorende betonbaan is een pluim op de hoed van de natuurinrichters. Momenteel concentreert dit natuurinrichtingsproject zich op enkele mooie realisaties in de Keuzemeersen. Indien succesvol uitgevoerd zal dit zeker ook een positief effect hebben op de natuurwaarden in Latem. Maar om van een echt succes te spreken, is zeker de realisatie van de derde fase van het natuurinrichtingsproject noodzakelijk.

Het hoofdknelpunt in de Latemse meersen is zeker de lamentabele toestand van de waterkwaliteit. De goedbedoelde inplanting van het waterzuiveringsrietveld in de Baarle Frankrijkstraat is uitgedraaid op een ecologisch drama. Het rietveld en vooral de aantakkeende gemeentelijke riolering is dermate slecht aangelegd dat de Meersbeek als centrale ader door ons reservaat zo goed als biologisch dood is. Een ramp voor een meersengebied waar de natuurwaarden afhankelijk zijn van zuiver water. Momenteel moeten we jammer genoeg vaststellen dat geen enkele van de betrokken overheidsdiensten voldoende ijver aan de dag legt om dit nijpend probleem de wereld uit te helpen. Dit is dan ook de hoofdreden dat dit deel van het

GNOP qua realisaties enkel met de hakken over de sloot is geraakt. Jammer, want met een beetje meer slagkracht lag een onderscheiding voor het grijpen.

Hooglatem: 7 op 10

Hier is een duidelijke trendbreuk gerealiseerd. Niemand durft nu nog te ontkennen dat de inplanting van de woonwijk Hooglatem, midden in het overstromingsgebied van de Leie, een miskleun was. De huidige bewoners worden geconfronteerd met ernstige overstromingsproblemen, en de rijke natuur die aanwezig was, is grotendeels verdwenen. Inventarisaties in het kader van het GNOP tonen aan dat er toch nog belangrijke natuurrelicten aanwezig waren in deze zone.

Eén van de waardevolste en soortenrijkste hooilanden van het Gentse vonden we terug in deze wijk (achter de bowling), er waren nog belangrijke overwinteringsplaatsen van bijvoorbeeld bokje, een relatief zeldzame moerasvogel (wijkcentrum Oase) en ook andere vogelsoorten bleken hier nog een vaste winterstek te vinden, zoals putters (voetbalveldje Tusssen Beken), boomleeuwerik (wijkcentrum Oase) en houtsnip (in alle, intussen helaas grotendeels verdwenen bosjes in de wijk). Het gebied blijkt overigens een belangrijke aantrekkingspool voor trekvogels te zijn

Het grootste natuurprobleem in Latem is het slecht functionerend zuiveringsrietveld in het hart van ons reservaat. Dringende afkoppeling is noodzakelijk. Doel: zuiver water in onze belangrijkste natuurkern.

Boven: Oude aanpak. De Hooglatembeek werd in het verleden in nauwe schoentjes gewrongen. Wateroverlast gegarandeerd!

Onder: Nieuwe aanpak. De beek krijgt ruimte in de vorm van een winterbed. De knobbomenrij toont de breedte van het nieuwe winterbed.

Boven: Foute boomsoortenkeuze en slecht onderhoud in Tussen Beken. Ongeveer vijftien jaar na aanplanting staan de bomen er nog zielig bij.

Onder: Het gemeentelijk subsidiereglement voor het onderhoud van kleine landschapselementen bezorgt onze knotbomen een mooie toekomst.

Bosbeleid anno 2006: ontbossing in Hooglatem. Er verdwijnt nog steeds meer bos in Latem dan er bijkomt. Een trendreuk is dringend gewenst.

die zich oriënteren op de Leie. Vanuit de lucht bekeken is het voor vogels veel efficiënter om de Leiebocht in Latem af te snijden en rechtdoor te vliegen over de woonwijk Hooglatem. Indien daar geschikte biotopen aanwezig zijn, vormt de zone dan ook een ideale rustplaats tijdens de trekperiode.

Op het eerste gezicht misschien wat ongewoon, maar het was dus een logische keuzen om in een Latems natuurplan toch veel aandacht te geven aan deze woonwijk. Het moet gezegd dat de gemeentelijke overheid zich uitmuntend heeft ingespannen om de beleidsopties uit het GNOP te realiseren. Hoewel na de afbakening van het Grootstedelijk Gebied Gent nog altijd zal kunnen gebouwd worden in overstromingsgebied, is tien hectare woonuitbreidingsgebied omgevormd tot groene waterbufferende zone. Hierbij worden de principes van het integraal waterbeheer in de praktijk gebracht.

Oude nepoplossingen als droogpompen, kanaliseren, inkokeren of uitdiepen van beken, werden afgezworen. Als oplossing werd ervoor gekozen om de beken in Hooglatem meer ruimte te geven. De oevers werden over een brede strook afgegraven en een winterbed werd aangelegd. Stroomopwaarts en stroomafwaarts van de wijk (ter hoogte van de Moeistraat en het wijkcentrum Oase) werden op de

beken ecologische bufferbekkens aangelegd. Als deze nu, zoals de bedoeling is, ook effectief een natuurbeheer krijgen, dan is de realisatie van het GNOP op dit vlak langzaam maar zeker een feit. De aanwezigheid van de eerste watersnippen, wintertalingen, kemphanen, witgatjes, ... in het bufferbekken bevestigen enkel dat dit bufferbekken grote natuurpotenties heeft, zoals Natuurpunt Gent altijd heeft beweerd.

Bij de afbakening van het Grootstedelijk Gebied Gent heeft men ook het belangrijke hooilandrelict definitief van bebouwing gevrijwaard. Ook kiest de gemeente bij nieuwe aanplantingen nu resoluut voor streekeigen boomsoorten zoals knotwilgen en heeft men de kwalijke gewoonte van slecht aangepaste boomsoorten (bijvoorbeeld de notelaars in Tussen Beken) afgezworen. Het gemeentelijk subsidiereglement heeft zeker bijgedragen tot het behoud en degelijk onderhoud van de knotbomenrijen. Jammer dat dit reglement tot op heden nog onvoldoende krachtig bleek om ook de aanleg van nieuwe kleine landschapselementen (knotbomenrijen, houtkanten, poelen, enz.) te realiseren. We hopen nu dat de collectorwerken aan de N43 ook het sluitstuk van het natuurherstel in dit deel van Latem een duw in de rug zullen geven, zodat de morsdode Nazarethbeek, Hooglatembeek en Rosdambeek opnieuw natuurpareltjes

worden, zoals amper veertig jaar geleden nog het geval was. Omdat de afbakening van het Grootstedelijk Gebied Gent nog woningbouw in overstromingsgebied toelaat, zit een tien op tien er niet in, maar de gemeente is goed op weg om een mooie 8 te halen.

De Latemse bossen: 3 op 10

Het groene karakter van Sint-Martens-Latem heeft alles te maken met zijn rijke bosverleden. We hebben nog enkele prachtige bosrelicten, zoals de restanten van het Warandebos aansluitend bij de Latemse golf, het wandelbos in Deurle, de vochtige hakhoutbossen ter hoogte van de Moeistraat en enkel snippers in het woonparkgebied van Deurle, zoals het bij inwoners goed gekende en platgerecreëerde Gevaertbos. Jammer genoeg stellen we nu al decennia vast dat het bosbestand van Sint-Martens-Latem in snel tempo verdwijnt. Ook de laatste snippers vallen ten prooi aan de naoorlogse verkavelwoede. Bijzonder pijnlijk was de recente ontbossing van de natte bossen in Hooglatem, amper één dag na de laatste verkiezingen. Nochtans zou het nog meer dan tien jaar duren voor deze zones worden aangesneden in functie van woningbouw. Onbegrijpelijk dat hier al een ontbossingsvergunning werd afgeleverd en dat belangrijke natuurwaarden zoals broedende bosuilen, overwinterende houtsnippen en zelfs een zeldzame doortrekkende nachtzwaluw bijge-

volg een mooi biotoop verliezen.

Het moet gezegd dat het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan de bosuitbreidingsopties van het GNOP heeft overgenomen. Zo wordt er bosuitbreiding voorzien ter hoogte van de Vierschaar in Deurle, het speelbos aan de Lijnstraat, bosherstel ter hoogte van het cultureel centrum, gedeeltelijke planologische bescherming van enkele woonparkrelicten, bosuitbreiding op particulier initiatief ten zuiden van de spoorlijn in Deurle én de realisatie van het Parkbos ten oosten van de Moeistraat in Latem. Dit laatste dient te gebeuren op initiatief van het Vlaams Gewest. De planologische basis werd, weliswaar slechts gedeeltelijk, gelegd in de afbakening van het Grootstedelijk Gebied Gent. Positief is dus dat de beleidsintenties nog altijd aanwezig zijn, maar het wordt toch hoog tijd dat de beleidsverantwoordelijken hun taak ook hier ernstig aanpakken. Naar aanleiding van de verkiezingen hebben alle politieke partijen beloofd om de bosoppervlakte in Latem en Deurle de volgende legislatuur te laten toemen. Enkele maanden na de verkiezingen worden we opnieuw geconfronteerd met een dalende bosindex. Positief is dus dat de beleidsopties bekrachtigd worden, maar de realisaties zijn op heden nihil te noemen.

Ook over het beheer van het bomenbestand van Latem kunnen we niet onverdeeld positief zijn. Nu de bossen in het woonparkgebied grotendeels

verdwenen zijn, vormen de monumentale lanen de dragers van het groene beeld van ons dorp. We hebben er dus alle belang bij een goede visie en een degelijk beheerplan op te stellen, dat gedragen wordt door de bevolking, om de toekomst van onze bomen veilig te stellen.

Het is zeker zo dat sinds het GNOP het beheer van de bomen professioneel en met kennis van zaken wordt aangepakt. Na tientallen jaren mismeestering bij snoeiwerken, foute boomsoortenkeuze bij aanplanting en schrijnende verwaarlozing, wordt er nu degelijk werk geleverd. Veel boomsnoeiers maken er een potje van en bomen hebben al snel te lijden onder hun ondoordachte geknoei. Het is een van de redenen waarom de bomen op de N43 nooit een lang leven te beurt zal vallen. Ook in Latem is er heel wat geprutst, waardoor veel bomen vroegtijdig afstierven. Maar nu worden enkel goed geschoolde en professionele snoeifirma's ingezet, die door hun oordeelkundige aanpak de bomen een mooie toekomst kunnen bezorgen. Ook de gemeentelijke arbeiders kregen al meermaals een training in oordeelkundig snoeien. Geen luxe in zo'n bomenrijke gemeente.

Zoals in veel gemeenten is er in Latem ook jarenlang onvoldoende rekening gehouden met het belang van bomen bij allerlei infrastructuurwerken en bij de aanleg van nutsleidingen. Meestal laat men de bomen staan en voert men de werken uit, hoewel elke specialist kan vertellen dat dit het doodvonnis betekent voor de betrokken bomen. Meestal worden de wortels dermate beschadigd, dat de boom een langzame dood tegemoet gaat. Een bekend voorbeeld daarvan is de prachtige beuk in de Golfiaan ter hoogte van het frietkraam. Men heeft daar een fietspad aangelegd bovenop het wortelgestel van dit monument en de gevolgen lieten zich toen al voorspellen. Inderdaad, binnen de vijf jaar was de boom dood en moest hij om veiligheidsredenen plaats ruimen. Dit is maar een van de in het oog springende voorbeelden van de honderden bomen die op een soortgelijke manier het loodje legden.

De zones die aangeduid werden voor bosuitbreiding liggen er boomloos bij.

Boven: Goed bedoeld maar hopeloos (1). Deze boom in de Kpt. Maenhoutstraat heeft ondergronds onvoldoende ruimte om ooit volwassen te worden. Voldoende wortelruimte moet voorzien worden bij de start van het planningsproces en niet op het einde zoals nu nog het geval is. Onder: Goed bedoeld maar hopeloos (2). Hier stond tot voor kort een monumentale beuk. Het fietspad werd rond de boom gelegd, maar hierbij werden de wortels beschadigd. Gevolg: de boom stierf kort nadien en moest vervangen worden.

lets uit het verleden dacht je? Hetzelfde maken we vandaag mee langs de groene brug naar Leerne. Men liet de bomen staan, maar van diverse exemplaren zijn bij de realisatie van het fietspad de wortels dermate beschadigd dat ze nu reeds ten dode zijn opgeschreven. Onbegrijpelijk, want de ruimte was meer dan aanwezig om dit op een goede manier uit te voeren. Respect voor (oude) bomen is jammer genoeg nog onvoldoende doorgedrongen bij de betrokken overheidsdiensten (in dit voorbeeld de Vlaamse Landmaatschappij). Toch is er ook op dat vlak beterschap in Latem. Zo stellen we vast dat nutsfirma's die allerlei leidingen aanleggen en hierbij niet terugdeinzen om elk wortelgestel dat ze tegenkomen te doorgraven, nu beter gecontroleerd worden in ons dorp. Er worden strengere eisen opgelegd en vaak krijgen ze geen toestemming om sleuven te graven als dat boomvernietiging tot gevolg zal hebben.

Een ander positief punt is dat de boomsoortenkeuze veel doordachter gebeurt dan vroeger. Heel pragmatisch wordt gekeken dat de juiste boomsoort op de juiste standplaats terecht komt en waar dat mogelijk is, wordt altijd de voorkeur gegeven aan inheemse, streekeigen soorten. Hier loopt het voornamelijk mis in de planningsfase. Men tekent eerst een plan uit voor bijvoorbeeld wegeninfrastructuur, en nadien kan de milieudienst nagaan waar nog een boompje kan tussengeworpen worden. Als er dan al plaats is voor een stam met bijhorende kruin, is er ondergronds vaak onvoldoende wortelzone aanwezig om van een volwaardige boom te kunnen spreken. In de Kpt. Maenhoutstraat, nochtans de belangrijkste invalsweg naar ons dorp, kun je heel goed zien dat de meeste boompjes er maar kwijnend bijstaan en dat diverse plantputten al leeg zijn. Natuurpunt vraagt dan ook dat de aanpak hier een bocht maakt van 180 graden. Bij wegeniswerken dient in de ontwerpfasen in de eerste plaats nagedacht worden waar men bomen wil. De ruimte die deze bomen nodig hebben (en dat vooral ondergronds) wordt op plan geplaatst en de verdere invulling van de infrastructuurplannen wordt daarop afgestemd.

In de vorige legislatuur werd een mooie aanzet gegeven tot een inventarisatieplan van het rijke Latemse bomenbestand. Hierover rapporteerden we vroeger al in Snep! We uitten toen al voorzichtig de vrees dat dit opnieuw een studiewerk zou kunnen worden dat in de archieven belandt, zoals ook met een eerdere inventarisatie gebeurde. We moeten nu jammer genoeg vaststellen dat dit inderdaad het geval is. Natuurpunt is sterk vragende partij om een origineel Latemse bomenplan uit te werken, dat wordt overlegd met de bevolking en dat de bomenrijke toekomst van ons dorp definitief veiligstelt.

Soortenbescherming: 2 op 10

Toegegeven, het GNOP besteedt ook slechts twee bladzijden aan dit thema. Momenteel is geen enkele soortenbeschermende maatregel uitgewerkt op gemeentelijk niveau. We geven toch twee op tien omdat de goedkeuring van het gemeentelijk subsidiereglement rond kleine landschapselementen onrechtstreeks ook kan bijdragen tot soortenbescherming (bijvoorbeeld amfibieën en insecten in poelen). Jammer genoeg blijkt dit reglement en de communicatie en begeleiding ervan te zwak om op het terrein effectief tot nieuwe natuur te komen.

Personeelsbeleid: 7 op 10

In het GNOP wordt voorgesteld om de milieudienst van de gemeente uit te breiden tot een natuur- en milieudienst. Door de aanwerving van een planologisch ambtenaar met een ruime natuurkennis is hier voor een groot deel aan tegemoetgekomen. Intussen werkt de milieuableidende slechts deeltijds meer. Een dringende uitbreiding van de milieudienst met een voltijds duurzaamheidsambtenaar is meer dan wenselijk. Tal van milieuprojecten kunnen ook een positief effect hebben op de Latemse natuur. De nieuwe schepen van leefmilieu, Sabine Devos, heeft een spoedige aanwerving in het vooruitzicht gesteld.

De gemeentelijke groenarbeiders krijgen nu en dan bijscholing rond degelijk groenonderhoud zoals het GNOP had aangeraden. Dit is zeker

positief. Toch dienen bijscholingen nog meer structureel in hun jaarprogramma's te worden ingebouwd. De gemeente zet ook op regelmatige basis MINA-werkers in die helpen bij het beheer in het natuurreservaat, en ook op andere plaatsen in de gemeente voeren ze natuurgerichte werken uit. Vorig jaar is dit stilgevalen en wij rekenen dan ook op een spoedige hervatting.

Gemeentelijk ruimtelijk structuurplan: 7 op 10

Het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan bevat onmiskenbaar goede hefboomen om op planologisch vlak belangrijke natuurwaarden veilig te stellen. De waterbuffers in Hooglatem (ingetekend op gewestelijk niveau maar gerealiseerd op advies op gemeentelijk vlak) en het groene BPA van de Rosdambeek zijn mooie realisaties, maar andere gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (toen nog BPA's) waren veeleer gericht op

harde bestemmingen (bedrijfsBPA Ally, RUP N43). Hoewel hier positieve geluiden op te vangten zijn, blijft het afwachten of het bestuur werkelijk de moed heeft om haar verantwoordelijkheid op te nemen, zodat zachte natuurwaarden worden beschermd tegen de economische logica in om zoveel mogelijk oppervlakte te valoriseren. De toekomst zal uitwijzen of de 7 op 10 wel degelijk verdiend is, maar wij zijn hoopvol. We houden jullie op de hoogte.

Tot slot

Zoals je kunt merken, heeft het GNOP zeker het een en ander los gemaakt. Tien jaar na goedkeuring zijn reeds belangrijke zaken uitgevoerd ten gunste van de Latemse natuur. Met iets meer slagkracht zat een grote onderscheiding er zeker in, maar nu moeten we onze algemene beoordeling afklokken op 32 op 60. Met de hakken over de sloot, zeg maar. Momenteel is het schepencol-

lege volop bezig met de opmaak van het milieubeleidsplan. Daarin is ook een actualisatie van het GNOP voorzien. Laat ons hopen dat dit nieuwe beleidsdocument de nodige dynamiek op gang brengt, zodat we op het einde van deze legislatuur goede punten kunnen uitdelen. Waar mogelijk zal Natuurpunt dit voluit ondersteunen.

Heb je zelf interesse om het Gemeentelijk NatuurOntwikkelingsPlan van Sint-Martens-Latem in te kijken? Dat kan op twee manieren. Ofwel leen je het beleidsdocument uit in de gemeentelijke bibliotheek, ofwel wend je je tot de milieudienst van Sint-Martens-Latem.

RECLAME

Omdat de reis niet vroeg genoeg kan beginnen...

Bezoek de grootste kampeerwinkel van het land

Bij De Waele & Co beleeft u 4.500 m² kampeerplezier. Hier ziet u meer dan 100 tenten opgesteld. U hebt de keuze uit meer dan 60 types rugzakken en meer dan 100 verschillende slaapzakken. Plus duizenden andere kampeerartikelen en caravanaccessoires. Allemaal onder één dak in de grootste kampeerwinkel van het land. Met ruime parking!

JA, stuur mij uw gratis catalogus 2007

Naam :

Straat + Nr. :

Postcode + Gemeente :

Uitknippen en sturen of faxen naar De Waele & C°,
Antwerpse Steenweg 98 C, 9080 Lochristi - Fax 09 227 92 10
of mail naar info@dewaelenv.be met code SNEP

De Waele & Co n.v.
The Camping Company

Antwerpse Steenweg 98 C - 9080 Lochristi
Tel. 09 226 69 64 • www.dewaelenv.be
info@dewaelenv.be

Doorlopend open van 9 tot 18 u (maart-juli tot 18u45)
Gesloten op zondag, maandag en feestdagen